

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติด นับเป็นปัญหาใหญ่ยิ่งของสังคมที่มีผลโดยตรงทั้งต่อตัวผู้เสพเอง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อผู้ใกล้ชิด ครอบครัวและสังคมประเทศชาติ นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล รัฐบาลทุกชุดได้ให้ความสำคัญและมีการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นทางการ และจากข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อมวลชน จะเห็นการระบาดของยาเสพติด คดีสะเทือนขวัญที่เกี่ยวข้อง และข่าวการจับกุมยาเสพติด มีปรากฏให้เห็นเป็นประจำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดมีแนวโน้มของความรุนแรง และการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอยู่หลายหน่วยงานก็ตาม แต่การแพร่ระบาดของยาเสพติดในสังคม ในชุมชนแออัดก็ยังคงมีอยู่ กลุ่มประชากร ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนและผู้อยู่ในวัยทำงาน นับได้ว่าเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลของชาติอย่างใหญ่หลวง จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้ประมาณจำนวนผู้ติดยาเสพติดขั้นต่ำไว้ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2536 มีจำนวน 1.27 ล้านคน คิดเป็น 2.2 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรไทยทั้งหมด ประมาณการจำนวนผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน 220,000-300,000 คน ส่วนสถานการณ์และความรุนแรงของยาเสพติดนั้น จากสถิติผู้ป่วยยาเสพติดทั้งหมดที่มารับการรักษาที่สถาบันธัญญารักษ์ และศูนย์บำบัดยาเสพติดในส่วนภูมิภาค พบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นมากเรื่อย ๆ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 เป็นต้นมา(1) ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการเข้ารับการรักษาของผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตจากเสพยาบ้าของกรมสุขภาพจิต ปี 2545 พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นมาก(2) และ จากสถิติของผู้เข้ารับการรักษาทั้งหมด (ประเภทยาบ้า) ของสำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2545 จนถึงวันที่ 30 กันยายน 2546(3) มีจำนวน 177,819 ราย

การพนัน (Gambling) หรือการเสี่ยงโชคคือกิจกรรมรูปแบบหนึ่งของสังคมซึ่งเกิดขึ้นในทุก ๆ วัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ อาจจะเรียกได้ว่าการพนันเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นสากลในสังคมมนุษย์ก็ได้(4) ซึ่งมุมมองเกี่ยวกับการพนันนั้นก็ทั้งแง่ดีและแง่ลบ ถ้าหากว่ามองในแง่ที่ดีแล้ว การ

พนันสามารถทำหน้าที่ สนองความต้องการของมนุษย์ในด้านสันทนาการ (Gambling as leisure) กล่าวคือ เป็นกิจกรรมในเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ทว่าในอีกมุมหนึ่ง มองว่าการพนัน เป็นสิ่งที่ไม่ดี เมื่อต้องมีเรื่องของการได้และการเสียมาเกี่ยวข้อง การพนันก็สามารถนำมาซึ่งความ หายนะได้เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้เล่นการพนันเมื่อเล่นเสียก็ต้องมีการแก้มือ หากเล่นได้ก็ มักจะเกิดความโลภเล่นอีก เป็นอย่างนี้ไม่มีวันจบสิ้น สุดท้ายก็ตกเป็นทาสของการพนันอย่างถอน ตัวไม่ขึ้น

ดังนั้นผู้ที่ลุ่มหลงอยู่กับการพนันจึงกลายเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบทั้งตนเองและ ครอบครัวและด้วยมุมมองนี้เองทำให้การติดการพนันจึงถูกพิจารณาเป็นปัญหาสังคม (Gambling as a social problem)(4) ในมุมมองทางการแพทย์ การพนันถือเป็นความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง ผู้ป่วยที่มีความผิดปกตินี้จะมีอาการแสดงสำคัญ คือ มักมีความคิดหมกมุ่นอยู่กับการพนัน เช่น มี จิตใจจดจ่ออยู่กับประสบการณ์การเล่นการพนันในอดีต หรือคิดวางแผนเพื่อที่จะไปเล่นการพนัน ในครั้งหน้า หรือคิดหาวิธีที่จะได้เงินจากการพนัน ส่วนใหญ่ผู้ป่วยต้องการความตื่นเต้นจากการ เล่นมากกว่าต้องการได้เงินจากการพนัน ผู้ป่วยจะพยายามหลายครั้งหลายคราวเพื่อลด หรือเลิกเล่น การพนัน แต่ไม่ประสบความสำเร็จและจะรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจ หากไม่ได้เล่นการพนัน ถือเป็นโลกชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมการเล่นการพนันอย่างต่อเนื่องและเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยที่พฤติกรรมนี้จะสร้างปัญหาทางครอบครัว อาชีพ และบุคลิกภาพแก่ผู้ป่วย

ปัญหาการใช้สารเสพติดและติดการพนันมีส่วนคล้ายกัน คือ การเสียความสามารถในการ ควบคุมพฤติกรรมตนเอง(5-6) ในกลุ่มคนที่ติดการพนันหรือในกลุ่มคนที่ใช้สารเสพติด ทั้ง 2 กลุ่ม จะมีพฤติกรรมคล้ายกัน กล่าวคือ เกิดอาการควบคุมพฤติกรรมแย่ลง มีอาการเคลิบเคลิ้ม ความ ปรารถนาอย่างรุนแรง มีอาการอยาก มีอาการดี้อ มีอาการถอนเหมือนกัน เมื่อเกิดอาการเครียดหรือ เศร้าก็จะพบว่ามีพฤติกรรมเพิ่มเหมือน ๆ กัน อาการก็ยังคงอยู่แม้มีผลเสียดามามากมายก็ยังคงเล่น การพนัน หรือ ใช้สารเสพติดอยู่ นอกจากนี้ยังมีการวิจัยพบว่าความผิดปกติทั้งสองอย่างมีสาเหตุ พันธุกรรมร่วมกันได้(7)

มีการศึกษาสนับสนุนว่าโรคติดการพนันและโรคติดสารเสพติดเป็นโรคกลุ่มเดียวกันและมี สาเหตุร่วมกันทำให้ในต่างประเทศมีการศึกษาพบว่า โรค 2 โรคที่พบร่วมกันมีอัตราการพบร่วมกัน ของการใช้สารเสพติด (ไม่รวมบุหรี่) กับโรคติดการพนัน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะศึกษาโรคใดเป็นหลัก พบว่าคนไข้ติดพนันมีอัตราติดสารเสพติด 34%-80%(8-9) มี 2 การศึกษา(8)พบว่าอัตราการติดสาร เสพติดในผู้ป่วยที่ติดการพนัน มีจำนวน 6% และ 4% และอัตราการติดสุราในผู้ป่วยที่ติดการพนัน

มีจำนวน 34% และ 32% ในทางกลับกัน มีอัตราการติดพันในผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดตั้งแต่ 5%-21% (10-11) โดยที่มีการศึกษาหนึ่ง(12) มีอัตราติดพันในผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดสูงถึง 33% ซึ่งอัตราที่สูงเป็น 3 เท่าของอัตราการติดพันในประชากรทั่วไป จากการที่พบโรค 2 โรคนี้เกิดร่วมกันเป็นส่วนมาก ทำให้อาจคิดได้ว่า 2 โรคนี้อาจมีสาเหตุร่วมกันได้(13)

การพบร่วมกันของโรคติดการพนันและโรคติดสารเสพติด มีผลต่อการรักษาของผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดเพราะถ้าคนไข้ที่ติดการพนันและติดสารเสพติด เมื่อเข้ามารับการรักษาเฉพาะโรคติดสารเสพติดหายแล้ว แต่ยังเป็นโรคติดการพนันอยู่ เมื่อกลับไปก็มีโอกาสกลับมาติดสารเสพติดอีก โดยเฉพาะเวลาเครียดจากการเล่นการพนัน ก็จะทำให้เกิดอาการอยาก และกระตุ้นให้ใช้สารเสพติดมากขึ้น เพราะในสถานที่ใกล้เคียง สามารถหาซื้อสารเสพติดได้ง่าย

ในประเทศไทย มีเพียงการศึกษาเรื่องยาเสพติด และการพนัน ไปทางมุมมองด้านการเกิดปัญหาทางด้านอาชญากรรมทั้งด้านป้องกันและแก้ไขเป็นส่วนมาก มีบางท่านที่ศึกษาในคนปกติ ผู้วิจัยจึงสนใจมุมมองทางด้านของผู้ป่วย โดยหวังว่า การหาอัตราการป่วยของความชุกของโรคติดการพนันและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันชัญญารักษ์ จะเป็นการช่วยให้ ความผิดปกติเหล่านี้ ได้รับความสนใจ และได้รับการรักษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาความชุกของโรคติดการพนันในผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่เข้ารับการบำบัด รักษาในสถาบันชัญญารักษ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันชัญญารักษ์ ที่มีโรคติดการพนันร่วมด้วย

คำถามของการวิจัย (Research Questions)

1. ความชุกของโรคติดการพนันในผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันชัญญารักษ์เป็นจำนวนเท่าใด
2. ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในสถาบันชัญญารักษ์ ที่มีโรคติดการพนันร่วมด้วย จะมีอะไรบ้าง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน (Amphetamine dependent) ที่เข้ารับการรักษาในสถาบันจิตเวชศาสตร์ ปี พ.ศ. 2549 เท่านั้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน

1. เป็นการศึกษาวิจัย ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional study) ไม่สามารถบอกได้ว่า มีผลต่อการรักษาหรือไม่ และเป็นการศึกษาตัดขวาง เก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว ไม่มีการสำรวจระยะยาวที่จะแสดงผลวัดของปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะปัญหาในช่วงต่าง ๆ ของวงจรชีวิต การเสพยาเสพติด

2. ผู้ป่วยอาจมีอาการลืมเรื่องราวในอดีตขณะตอบแบบสอบถาม (Recall bias)

3. เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีนที่เข้ารับการรักษาในสถาบันจิตเวชศาสตร์เท่านั้น ซึ่งอัตราความชุกของโรคติดการพนันในผู้ป่วยอาจแตกต่างจากกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลอื่น

4. เนื่องจากการศึกษาวิจัยทำในระยะเวลาที่จำกัด และทำการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ เดียวเท่านั้น จึงไม่สามารถเป็นตัวแทนของคนทั้งประเทศได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรคติดการพนัน (ความหมาย)

ตามเกณฑ์การวินิจฉัยของ สมาคมจิตแพทย์อเมริกัน Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th edition (DSM-IV) โรคติดการพนันหมายถึงการที่มีพฤติกรรมเล่นการพนันอย่างไม่เหมาะสมเป็นประจำ เป็นการสร้างปัญหากับตัวผู้เล่น เป็นอุปสรรคในการทำงาน การเอาใจใส่ในครอบครัว หรือหน้าที่ความรับผิดชอบอื่น ๆ โดยมีการต่อต้านการเล่นพนันจากคนรอบข้าง เมื่อเสียเงินเงินพัน ก็พยายามเล่นต่อ เพื่อจะเอาเงินคืน มีการทำเรื่องผิดกฎหมายเพื่อให้ได้เงินมาเล่นการพนัน มีการเล่นการพนันด้วยวงเงินที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้ได้รับความตื่นเต้นตามที่ต้องการ

ผู้ป่วยติดการพนันหมายถึง

ผู้ป่วยที่ติดการพนัน วินิจฉัยโดยแบบสัมภาษณ์โรคติดการพนัน Pathological Gambling ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบสัมภาษณ์ SSADDA (Semi-Structured Assessment for Dependent and Alcoholism) แบบสัมภาษณ์นี้สามารถใช้ในการวินิจฉัย ความผิดปกติกลุ่มติดการพนัน ตามเกณฑ์การวินิจฉัยของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th edition (DSM-IV)

แอมเฟตามีน (ความหมาย)

แอมเฟตามีน หรือ ยาบ้าจัดเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทประเภทที่ 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่พบอาจอยู่ในรูปเดี่ยวหรือยาผสม ซึ่งยาเดี่ยวอาจจะเป็นเม็ดยาที่เป็นสารออกฤทธิ์เพียงชนิดเดียว เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน สำหรับยาผสมในเม็ดยาจะมีสารออกฤทธิ์ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป เช่น แอมเฟตามีนหรือแอมเฟนามีนผสมคาเฟอีน เป็นต้น เม็ดยามีลักษณะของอักษรบนเม็ดยาและมีสีแตกต่างกัน ส่วนมากเป็นสีส้มเม็ดกลมแบน ซึ่งยาประเภทนี้มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนกลางโดยตรง เมื่อเสพแล้ว มีผลทำให้ผู้เสพรู้สึกสบาย ตื่นเต้นและเชื่อมั่นในตนเองชั่วระยะหนึ่ง

ผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน (ความหมาย)

ผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีน หมายถึง ผู้ป่วยที่ใช้แอมเฟตามีนในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมนำไปสู่ความบกพร่องหรือความทุกข์ทรมานอย่างมีนัยสำคัญทางการแพทย์ โดยได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ผู้รักษา ว่าเป็น Amphetamine Use Disorders

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อจะได้ทราบว่า โรคติดการพนันในผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีนมีจำนวนมากเท่าใด
2. เพื่อที่จะทราบปัจจัยของผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีนที่มีโรคติดการพนันร่วมด้วย
3. เพื่อเป็นกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวให้มองเห็นความสำคัญของปัญหาโรคติดการพนันในผู้ป่วยที่ติดสารแอมเฟตามีนมากขึ้น